

UDENRIGSMINISTERIET

EKN, sagsnr.: 2021-17304
Den 3. november 2021

Rådsmøde (udenrigsanliggender inkl. forsvar) den 15. november 2021

SAMLENOTAT

1. Vestbalkan.....	2
2. Sahel.....	4
3. Strategisk Kompas	6

1. Vestbalkan

KOM-dokument foreligger ikke.

Nyt notat.

1. Resumé

Der forventes en generel drøftelse af udviklinger på Vestbalkan, herunder EU's engagement i forhold til regionen, udenrigs- og sikkerhedspolitiske forhold, geopolitik, vacciner samt reformer. Der er tale om en opfølgning på den drøftelse, Rådet (udenrigsanliggender) havde i maj 2021 mhp. at se på mulige områder, hvor EU's engagement på det vestlige Balkan kan styrkes.

2. Baggrund

EU har et massivt engagement på Vestbalkan og en naturlig interesse i at sikre en positiv udvikling både politisk, økonomisk og sikkerhedsmæssigt. De seneste år har regionen fyldt mere på den europa- og udenrigspolitiske dagsorden. Geopolitisk er der i EU stigende opmærksomhed om den rolle, som Kina, Rusland, Tyrkiet og Golflandene spiller i området, herunder gennem infrastrukturinvesteringer, vaccine- og værnemiddeldiplomati såvel som andre former for påvirkningsarbejde mhp. at søge politisk indflydelse. Samtidig har migrationskrisen i 2015 øget fokus på Vestbalkan som en central migrationsrute.

Situationen på Vestbalkan er fortsat skrøbelig med intern politisk ustabilitet samt bilaterale spændinger, senest mellem Serbien og Kosovo. Politisk polarisering, organiseret kriminalitet, udbredt korruption, dårlige socioøkonomiske forhold, etniske skillelinjer og nationalistisk retorik bidrager til destabilisering.

En række EU-lande har doneret eller givet tilsagn om donation af vacciner til Vestbalkan som led i EU's støtte til pandemibekæmpelsen i vores nærområder. Danmark har givet tilsagn om donation af ca. 1 mio. vaccinedoser til udvalgte lande på Vestbalkan. Vaccineskepsis er en generel udfordring for landene på Vestbalkan.

Det vestlige Balkan er en hovedprioritet for det slovenske EU-formandskab. Derfor afholdtes et uformelt EU-Vestbalkan topmøde i Brdo i Slovenien den 6. oktober. Statsministeren deltog fra dansk side. Formålet med topmødet var at understrege EU's fortsatte engagement på det vestlige Balkan og anspore til yderligere samarbejde også internt i regionen. Derimod var der principielt ikke tale om et udvidelsestopmøde. Der var på forhånd forhandlet en topmødeerklæring fra EU, som Vestbalkan-landene tilsluttede sig.

EU gav i marts sidste år grønt lys til at indlede optagelsesforhandlinger med Nordmakedonien og Albanien. Forslag til forhandlingsrammer har imidlertid ikke kunnet sendes til vedtagelse i Rådet som følge af modstand fra et enkelt medlemsland. Det bemærkes, at EU's udvidelsesproces hører under Rådet for generelle anliggender.

3. Formål og indhold

Formålet med drøftelsen blandt udenrigsministrene er bl.a. at give medlemsstaterne mulighed for at dele deres syn på udviklingen på Vestbalkan og mulige områder, hvor EU's engagement kan styrkes. Der er tale om en opfølgning på den drøftelse, Rådet for udenrigsanliggender havde i maj 2021. Der lægges op til en bredspektret strategisk drøftelse med fokus på geopolitik, udenrigspolitik og sikkerhedssamarbejde med Vestbalkan.

Derudover vil der være fokus på, hvordan man kan skabe et mere aktivt bilateralt og regionalt engagement, herunder med internationale partnere.

4. Europa-Parlamentets udtalelser

Europa-Parlamentet skal ikke høres.

5. Nærhedsprincippet

Spørgsmålet om nærhedsprincippet er ikke relevant.

6. Gældende dansk ret

Ikke relevant.

7. Konsekvenser

Sagen forventes ikke at have lovgivningsmæssige konsekvenser eller konsekvenser for statsfinanserne, samfundsøkonomien, miljøet eller beskyttelsesniveauet.

8. Høring

Sagen har ikke været sendt i høring.

9. Generelle forventninger til andre landes holdninger

Der forventes en generel drøftelse af mulighederne for at styrke EU's engagement og udviklingen i regionen, idet der ikke lægges op til at træffe beslutninger.

10. Regeringens generelle holdning

Regeringen bakker op om EU's vigtige indsats og engagement på Vestbalkan. Regionalt samarbejde og gode naboskabsrelationer er væsentlige for sikkerhed og stabilitet i regionen. Regeringen finder det afgørende, at EU's udvidelsesspor med landene på Vestbalkan ikke sammenblandes med EU's relationer til Vestbalkan generelt. Drøftelser, der vedrører udvidelse, bør således fastholdes i regi af rådet for almindelige anliggender. Regeringen prioriterer deling af vacciner med bl.a. landene på det vestlige Balkan.

11. Tidligere forelæggelse for Folketingets Europaudvalg

Sagen har senest været forelagt Folketingets Europaudvalg den 6. maj 2021 til orientering.

2. Sahel

KOM-dokument foreligger ikke.

Nyt notat.

1. Resumé

På rådsmødet (udenrigsanliggender) ventes en drøftelse af situationen i Sahel. Hovedfokus forventes at være på situationen i Mali og EU's muligheder for at lægge pres på transitionsregeringen for at sikre en demokratisk transition.

2. Baggrund

Situationen i Sahellandene (Mali, Niger, Tchad, Burkina Faso og Mauretanien) er præget af ustabilitet og skrøbelighed, særligt en forværret sikkerhedssituation i Mali, Burkina Faso og Niger med en stigning i antallet af terrorhandlinger samt øget konflikt mellem forskellige befolkningsgrupper og heraf følgende akutte humanitære udfordringer. Sahellandene er blandt verdens fattigste med massiv ungdomsarbejdsløshed, svage statslige institutioner og stadig vanskeligere klimatiske forhold. Med verdens højeste gennemsnitlige fødselsrate på 5,2 børn per kvinde fordobles Sahellandenes befolkning hvert 20. år. Regionen har desuden store udfordringer med organiseret kriminalitet og smugling af narkotika, våben og mennesker. Sahellandene, især Niger og Mali, er centrale transitlande for irregulær migration fra Vestafrika mod Europa.

Den politiske situation i Mali er særligt udfordret efter to militærkup: først i august 2020 og senere i maj 2021. Den Vestafrikanske Samarbejdsorganisation (ECOWAS) har aftalt med transitionsregeringen, at der skal afholdes præsident- og parlamentsvalg senest den 27. februar 2022. Det er imidlertid i stigende grad forventningen, at transitionsperioden vil blive forlænget, da transitionsregeringen har meldt ud, at en ny tidslinje for afholdelse af valg først kan være klar efter en national dialog, der afsluttes den 26. december 2021.

Samtidig har forlydender om kontakt mellem den maliske transitionsregering og det russiske sikkerhedsfirma Wagner-gruppen vakt stærk international bekymring. Danmark har sammen med EU og det øvrige internationale samfund lagt et stort diplomatisk pres på transitionsregeringen for at overholde transitionsplanen og for at imødegå et samarbejde med Wagner-gruppen. ECOWAS har siden det første kup spillet en central mæglerrolle i konflikten, og EU har konsekvent bakket op om ECOWAS' lederskab og mæglerrolle.

Danmark forbereder for tiden den kommende strategiske ramme for Mali og fortsætter planlægningen og udsendelsen af et dansk militært bidrag til Task Force Takuba i januar 2022. Derudover er en genudsendelse af C130-transportflybidraget til FN's mission i Mali (MINUSMA) planlagt fra maj 2022 for en periode på 6 måneder.

3. Formål og indhold

Rådsmødet vil være en anledning for udenrigsministrene til at drøfte den seneste udvikling i Sahel. Det forventes, at fokus især vil være på situationen i Mali og EU's muligheder for at lægge pres på transitionsregeringen for at sikre en demokratisk transition.

4. Europa-Parlamentets udtalelser

Europa-Parlamentet skal ikke høres.

5. Nærhedsprincippet

Spørgsmålet om nærhedsprincippet er ikke relevant.

6. Gældende dansk ret

Ikke relevant

7. Konsekvenser

Sagen forventes ikke at have lovgivningsmæssige konsekvenser eller konsekvenser for statsfinanserne, samfundsøkonomien, miljøet eller beskyttelsesniveauet.

8. Høring

Sagen har ikke været sendt i høring.

9. Generelle forventninger til andre landes holdninger

Der forventes generel enighed om, at EU aktivt skal støtte Sahellandene i lyset af den ustabilitet og de humanitære udfordringer, der præger regionen. Ligeledes forventes udtalt bekymring over udsigten til en forlængelse af transitionsperioden i Mali samt opbakning til, at EU overvejer sine muligheder for at lægge pres på transitionsregeringen. I forlængelse heraf ventes nogle medlemsstater at presse på for, at EU overvejer restriktive foranstaltninger mod dem, der modarbejder overgangen til demokrati i Mali.

10. Regeringens generelle holdning

Regeringen arbejder aktivt for et fredeligt og stabilt Sahel, der er i stand til at varetage egen udvikling og sikkerhed. Regeringen støtter en samlet EU-position om at bakke op om ECOWAS' aktive mæglerrolle i Mali. Regeringen arbejder for, at transitionsplanen for Mali overholdes og for, at den maliske transitionsregering ikke indgår et samarbejde med Wagner-gruppen.

11. Tidligere forelæggelse for Folketingets Europaudvalg.

Sagen har senest været forelagt for Folketingets Europaudvalg den 17. januar 2020 til orientering.

3. Strategisk Kompas

KOM-dokument foreligger ikke.

Nyt notat.

1. Resumé

På rådsmødet (udenrigsanliggender inkl. forsvar) ventes en præsentation og drøftelse af det første udkast til EU's strategiske kompas. Kompasset har til formål at sætte retningen for EU's forsvars- og sikkerhedspolitiske arbejde inden for krisehåndtering, modstandsdygtighed, kapacitetsudvikling og partnerskaber. Kompasset forventes endeligt vedtaget i marts 2022.

2. Baggrund

Der er et ønske blandt EU's medlemslande om at opnå en mere strategisk rammesætning for de mange nye EU-initiativer inden for det forsvars- og sikkerhedspolitiske område. Medlemsstaterne fremhævede med rådskonklusioner af juni 2019 behovet for en strategisk refleksion med det formål at øge EU's evne til at påtage sig et større ansvar for europæisk sikkerhed og fremme EU's værdier og interesser. I juni 2020 vedtog Rådet at udarbejde et såkaldt "strategisk kompas" som skal være retningsgivende for implementeringen af EU's globale strategi fra 2016 og bidrage til at fremme en fælles europæisk kultur inden for sikkerhed og forsvar. På basis af en 360 graders trusselsanalyse og øvrige tematiske input er det hensigten, at det strategiske kompas skal give retning og definere konkrete målsætninger inden for områderne krisestyring, modstandsdygtighed, kapacitetsudvikling og partnerskaber.

Kompasset forventes vedtaget på et rådsmøde blandt både udenrigs- og forsvarsministre den 21. marts 2022, før stats- og regeringscheferne forventes at endossere kompasset på Det Europæiske Råd den 24.-25. marts 2022.

Danmark har i drøftelserne om kompasset, herunder i forbindelse med forsvarsministermødet den 6. maj 2021 og udenrigsministermødet den 12. juli 2021, bl.a. arbejdet for, at kompasset skal bidrage til at sikre 1) stærkere og mere robuste europæiske samfund; 2) effektiv udnyttelse og videreudvikling af EU's cyberdiplomatiske værktøjskasse; 3) aktive modsvar på hybride trusler som påvirkningsoperationer, herunder spredning af desinformation; 4) beskyttelse af kritisk infrastruktur og risici forbundet med nye teknologier; 5) stærkere EU-NATO-samarbejde og 6) en styrket relation mellem EU og det sydlige naboskab med henblik på at forbedre samarbejdet på områder som sikkerhed, stabilitet, migration og civil krisestyring. Derudover har en overliggende dansk prioritet for udviklingen af kompasset været at sikre det fortsatte stærke transatlantiske bånd mellem EU og USA samt EU og NATO.

Det forventes, at det strategiske kompas også vil indeholde elementer, som Danmark grundet forsvarsforbeholdet ikke kan være en del af. Der er mulighed for, at udkastet til kompasset bl.a. kan indeholde forslag om etablering af en mulig ny EU-reaktionsstyrke samt en styrkelse af kapacitetsområdet, herunder i rammen af det permanent strukturerede samarbejde (PESCO) og den koordinerede forsvarsrevision (CARD).

3. Formål og indhold

Rådet forventes at modtage en præsentation af den første udgave af det strategiske kompas, hvorefter udenrigs- og forsvarsministrene i fællesskab vil kunne drøfte indholdet.

4. Europa-Parlamentets udtalelser

Europa-Parlamentet skal ikke høres.

5. Nærhedsprincippet

Spørgsmålet om nærhedsprincippet er ikke relevant.

6. Gældende dansk ret

Ikke relevant.

7. Konsekvenser

Drøftelsen forventes ikke i sig selv at have konsekvenser for statsfinanserne, samfundsøkonomien, erhvervslivet, miljøet eller beskyttelsesniveauet.

8. Høring

Sagen har ikke været sendt i høring.

9. Generelle forventninger til andre landes holdninger

Der forventes overordnet opbakning fra alle medlemsstater til det strategiske kompas. Der er generel enighed om, at Europa skal påtage sig et større ansvar på det sikkerheds- og forsvarspolitiske område. Medlemsstaternes tilgang varierer dog i forhold til ambitionsniveau i bredden og dybden af EU's øgede engagement på området. Under drøftelserne har nogle medlemsstater udtrykt bekymring om, hvorvidt en større EU-rolle på det sikkerheds- og forsvarspolitiske område vil ske på bekostning af det transatlantiske samarbejde.

10. Regeringens generelle holdning

Regeringen bakker overordnet op om udarbejdelsen af det strategiske kompas, der skal sætte retning for EU's forsvars- og sikkerhedspolitiske arbejde. Fra dansk side ønsker man et Europa, der i højere grad kan tage ansvar for egen sikkerhed – særligt i vores nærområder. Samtidig ønsker man, at kompasset skal være med til at styrke det transatlantiske samarbejde. Regeringen ønsker også, at kompasset ikke kun fokuserer på områder, der er omfattet af forsvarsforbeholdet, men også på områder som for eksempel trusler mod kritisk infrastruktur, hybride trusler som påvirkningsoperationer og cyberangreb samt risici forbundet med nye teknologier og trusler fra klimaforandringer. Desuden støttes fra dansk side, at kompasset har fokus på partnerskaber, imødegåelse af migration samt fokus på at styrke den civile krisestyring samt udvikles i synergi med EU's digitale kompas.

11. Tidligere forelæggelse for Folketingets Europaudvalg

Sagen har senest været forelagt for Folketingets Europaudvalg (skriftlig forelæggelse) den 6. juli 2021 til orientering. Forsvarsministeren har desuden forelagt sagen for Folketingets Europaudvalgt den 29. april 2021 til orientering.